

## Israel, el somni i la tragèdia

Jaume Renyer Alimbau

Amb aquest suggerent títol, Joan B. Culla ens ofereix un excel·lent llibre, publicat per l'editorial La Campana, sobre el conflicte àrabo-israelià prenent com a subjecte central d'anàlisi l'evolució seguida pel poble jueu des dels inicis del moviment sionista fins als nostres dies passant per la conflictiva constitució de l'Estat d'Israel. L'autor és el primer intel·lectual català que assumeix amb rigor historiogràfic el repte d'oferir, en la nostra llengua i tenint en compte el desigual nivell d'informació dels lectors catalans sobre la problemàtica del Pròxim Orient, una síntesi completa i original sobre la conflictiva realitat d'Israel. Altres historiadors catalans s'han aproximat també amb rigor i objectivitat a la qüestió àrabo-israeliana, cap ho ha fet abastant una perspectiva temporal tan amplia ni prenent el poble jueu com a fil conductor de l'anàlisi. Predomina en els mitjans de comunicació europeus, també en els catalans, una visió esbiaixada i adversa, plena de prejudicis, de permanent desqualificació de l'actuació de l'Estat d'Israel en el conflicte en el que està immers des del seu naixement. L'obra d'en Culla es desmarca d'aquesta línia interpretativa però, sense que però aquesta perspectiva comporti parcialitat en el tractament analític ni molt menys una tendència a la justificació de les accions d'una de les parts en conflicte. Ans al contrari, la lectura de les gairebé sis-centes pàgines del llibre, escrites amb precisió i agilitat narrativa, obren interrogants sobre moltes de les fites històriques que s'hi esmenten o sobre la complexa personalitat de molts dels protagonistes que hi apareixen.

La primera reflexió que em ve a la ment en començar a llegir els primers capítols és la de com, després de segles de dispersió i conversions forçades a altres religions i a ordres estatals diversos, els jueus, tot hi haver perdut per aquestes causes un contingent humà de difícil quantificació al llarg de la història, són capaços de resistir a l'assimilació social, cultural i política en les nacions modernes d'Europa que construeixen els seus estats. Cal tenir en compte que en països com Alemanya o França un bon nombre de persones d'ascendència jueva formaven part de l'elit intel·lectual i econòmica i per aquesta via d'assimilació perderen la consciència de pertànyer a un poble sense estat. Només despertaran brutalment del somni assimilacionista amb l'esclat de l'afer Dreyfus i el ressorgiment de l'antisemitisme arreu d'Europa que desembocarà en l'holocaust a mans dels nazis i els seus col·laboradors. El naixement del sionisme, el nacionalisme laic modern que cerca fundar un Estat propi en la terra d'Israel suposa una renovació profunda de la identitat jueva monopolitzada fins aleshores als àmbits religiosos. La força de voluntat col·lectiva és l'energia decisiva que mou el sionisme de la qual n'és el màxim exponent la figura de David Ben Gurion. És tracta d'un veritable procés de reconstrucció nacional en tots els ordres, des del lingüístic, al polític i l'econòmic que reix malgrat les tremendes adversitats. Només la predisposició per a la creativitat en tots els camps i l'esforç col·lectiu per a fer realitat objectius comunitaris expliquen com des d'una part d'un conjunt humà es pot refer

un poble complet: recuperant la llengua, retornant a la terra d'origen, construint socialment i políticament un estat i a més defensant-lo amb una potencia militar exorbitant per a les dimensions d'aquest poble. Crec que l'exemple israelià és un referent per a totes les nacions, inclosa la catalana, que per realitzar-se plenament han de superar l'alienació i l'assimilació de la pròpia identitat per part dels estats que els dominen.

La causa d'Israel sempre ha tingut a Catalunya una corrent de simpatia, difusa i dispersa, però ben perceptible als ulls de qualsevol observador atent de la realitat social. Als anys cinquanta i seixanta els sectors catalanistes observaven amb atenció l'esforç d'un poble mil·lenari que havia estat a les portes de l'extermini i que renaixia enmig d'un escenari advers. Molts joves catalans varen viatjar per conèixer els kibbutz, aquesta singular experiència del socialisme sionista, i molts filòlegs estudiaven el procés de regeneració de la llengua hebrea, recuperada com a vehicle de comunicació social després d'estar reclosa durant segles al reducte de la litúrgia. Testimoni d'aquest interès en són algunes obres en català. A partir del 1968, però el panorama canvia amb la progressiva hegemonia del PSUC i altres partits de l'extrema esquerra espanyola que a casa nostra van imposant una visió en la qual l'estat d'Israel deixa de ser el David enfront de Goliat per passar a ocupar la posició del gegant després de l'espectacular victòria en la guerra dels sis dies al 1967. Paral·lelament en una divisió maniquea entre colonialistes i anticolonialistes, Israel

queda classificat entre els primers i conseqüentment segons els esquemes del progressisme superficial heretat de la tradició comunista, l'esquerra europea passa a recolzar els països àrabs en la seva lluita contra el capitalisme occidental. A partir dels anys noranta, a les seqüeles del tardocomunisme i del buit de pensament polític deixat com a llegat després de la caiguda del mur de Berlín, s'hi suma la visió del neoprogressisme espanyol, pretesament il·lustrat i liberal, profundament contrari a la diversitat nacional dins de l'Estat espanyol. Aquest corrent de pensament es continuador de l'espanyolisme tradicional i no té cap connexió amb els valors democràtics i el pluralisme polític que sustenten la causa d'Israel.

Lamentablement el nacionalisme català contemporani no ha sabut o no ha volgut recuperar un discurs propi sobre el conflicte àrabo-israelià i està instal·lat, llevat d'honroses excepcions individuals, en els tòpics anti-israelians que hem descrit anteriorment. El llibre de Joan B. Culla ha fet aflorar un sentiment, ocult però ben viu, de simpatia cap a la causa del poble jueu, com ho demostra el fet d'haver arribat en pocs mesos a les cinc edicions que han estat absorbides per un públic necessitat d'informació contrastada i per un ampli sector que esperava una obra així per veure's reconfortat en les seves conviccions. Certament hi ha hagut altres intel·lectuals com Marta Pesarrodona, Pilar Rahola o Vicenç Villatoro que han sostingut una brillant i abrandada defensa de l'Estat d'Israel i de denúncia de la judeofòbia de baixa intensitat present a casa nostra, però ningú fins ara havia articulat un complet i sòlid argumentari com el de Joan B. Culla que permet refutar les reiterades opinions desqualificadores que sovint apareixen en els mitjans publicats a Catalunya. Precisament crida l'atenció el silenci dels habituals detractors d'Israel davant l'aparició

d'aquest llibre, només algunes rèpliques de baix nivell i poca cosa més. És com si acostumats al monopoli de la interpretació del conflicte entre palestins i israelians haguessin quedat sense arguments o potser no estan al nivell del rigor amb que Culla tracta el tema. Joan B. Culla no ha escrit una apologia d'Israel ni molt menys, ja que no estalvia la crítica als fets passats i presents que es poden imputar al sionisme o a l'Estat d'Israel, però és precisament aquesta actitud la que contrasta també amb la falta de sentit crític amb la que generalment es mouen els partidaris de la causa palestina, i àrab en general, de casa nostra.

Una darrera reflexió suggerida per la lectura d'aquesta obra gira al voltant de la discutida relació d'Israel amb el conjunt del món occidental o, més precisament, de la civilització occidental si utilitzem la terminologia de Samuel Huntington. Aquest bloc civilitzatori està format per múltiples aportacions, algunes procedents de cultures ja desaparegudes, com l'antiga Grècia, que han anat empeltant un tronc comú que s'ha anat articulant a partir d'una base religiosa i cultural judeocristiana. La persona, unes vegades com a individu i altres com a col·lectiu, és al centre de la cosmovisió occidental, a diferència d'altres civilitzacions com la islàmica que gravita entorn la religió o la xinesa que ho fa al voltant de l'estat. Sense que aquesta simplificació suposi compartir les tesis d'Huntington sobre el xoc de civilitzacions, és innegable que uns de les zones de fricció entre Occident i el món islàmic passa per Israel-Palestina, superposant-se a un conflicte local com és la reivindicació d'un estat propi pel poble palestí. Aquest darrer té una via negociada de solució tot i les tremendes dificultats que presenta, en canvi la pressió integrista contra Israel no la té a mig termini. Des dels països europeus no sempre es distingeixen suficientment aquest dos tipus de conflicte i des del

distanciament es confonen inconsistentment. Crec que hores d'ara es pot considerar que Occident es sustenta sobre tres puntals: Estats Units, Europa i Israel. L'aportació del poble jueu al conjunt occidental ha estat, i és substancial tot i que les forces religioses, polítiques i filosòfiques hegemòniques a Europa hagin estat generalment contraries al reconeixement d'aquesta contribució. L'opinió pública europea majoritàriament no se sent vinculada per lligams culturals i de valors ètics amb l'Estat d'Israel i observa el conflicte àrabo-israelià com un afer aliè i del qual més aviat es responsabilitza l'estat jueu. Un amic que coneix les dues mentalitats en litigi, l'àrab i l'israeliana, vaticinava en to pessimista que el somni sionista acabaria defallint com ho han fet les utopies anarquistes, comunistes i redemptoristes abstractes generades a Europa durant el segle vint. Jo personalment no ho vull creure així i més després d'haver conegut recentment el país dels jueus, després de comprovar com una nació sense fronteres fixes, de composició demogràfica fluctuant, sense pau estable i amb una situació econòmica adversa no solament a subsistit durant més de mig segle sinó que malgrat tots aquests factors creix en tots els terrenys de la creativitat humana. Els interrogants sobre el futur d'Israel tanquen el llibre d'en Joan Culla i hi són plantejats amb un coneixement de la realitat israeliana exhaustiu i amb voluntat de contribuir a la reflexió i a la recerca de camins per la pau diferents a la innoble pretensió d'arribar-hi exigint l'autodestrucció de l'estat d'Israel. De moment ell ja ha fet un pas significatiu posant a disposició de la societat catalana uns elements d'anàlisi alternatius a l'hegemònic discurs condemnatori contra Israel.